

Asia: VN/4099/2024

Lausuntopyyntö: Työryhmämietintö hallituksen esitykseksi hankintalain, erityisalojen hankintalain sekä rikosrekisterilain 6 b §: n muuttamiseksi

Lausunnonantajan lausunto

Esityksen yleiset tavoitteet ja päämäärät

Mitä mieltä olette esityksen yleisistä tavoitteista ja päämääristä? Saavutetaanko esityksellä hallitusohjelman yleiset tavoitteet säästöistä ja kilpailun lisäämisestä?

Hallituksen esityksen tavoitteena on edistää markkinoiden toimivuutta, lisätä kilpailua ja kilpailuneutraliteettia sekä vahvistaa huoltovarmuutta. Näiden tavoitteiden saavuttaminen edellyttää nykyisten epäkohtien poistamista, lain tulkinnanvaraisuuden vähentämistä, uusien toimijoiden markkinoille pääsyn tukemista, hankintakustannusten kohtuullistamista ja julkisten varojen käytön tehostamista.

Esityksessä ehdotettu sidosyksiköiden 10 prosentin vähimmäisomistusvaatimus ei kuitenkaan ole tarkoituksenmukainen keino näiden tavoitteiden saavuttamiseksi, erityisesti kun otetaan huomioon sen aiheuttamat vaikutukset.

Hankintojen valmistelu

Hankintojen valmistelua koskevilla ehdotuksilla pyritään lisäämään hankintojen huolellista valmistelua, markkinakartoituksen käyttöä, sekä kilpailua julkisissa hankinnoissa. Tavoitteena on saada lisää tarjontaa ja säästöjä. Työryhmän mietinnössä ehdotetussa ratkaisussa on samanaikaisesti pyritty varmistamaan, että se on käytännön hankintatoimen näkökulmasta tarkoituksenmukainen.

Mikäli tarjouskilpailuun saadaan vain yksi tarjous, kilpailutus tulisi lähtökohtaisesti uusia. Poikkeuksia voitaisiin tehdä vain erityisen painavista syistä. Tämä teettää kaupungin näkökulmasta paljon lisätyötä ja vie aikaa, jos kilpailutus tulee uusia, kun on tiettyjä hankintoja, joihin ei täällä saada välttämättä kuin se yksi tarjous. Kilpailua ei tietyissä toiminnoissa alueella oikeasti ole, vaikka niitä suuremmissa keskuksissa olisi saatavissa. Nämä toimijat eivät ole halukkaita tarjoamaan palvelua muualle.

- **Kuinka hyvin hankintalain 65, 75, 124 ja 125 §:iä koskeva esitys edistää markkinakartoituksen käyttöä ja hankinnan huolellista valmistelua?**

-

- **Ovatko esitetyt keinot sopivia näiden tavoitteiden saavuttamiseksi?**

Ajan ja resurssien hukkaaminen – Mikäli kilpailutusta joudutaan uusimaan aina, kun vain yksi tarjous saadaan, se voi aiheuttaa merkittävää viivästystä hankintaprosesseissa. Tämä voi olla erityisen ongelmallista kiireellisissä hankinnoissa, kuten kriittisen infrastruktuurin palveluissa.

Markkinatilanteen huomiotta jättäminen – Joillain aloilla tai tietyillä alueilla voi olla luonnostaan vähän tarjoajia, jolloin kilpailutuksen uusiminen ei toisi lisää osallistujia vaan johtaisi vain hankinnan lykkääntymiseen ilman hyötyjä.

Kustannusten kasvu – Uusiminen voi lisätä hallinnollisia kustannuksia sekä hankintayksiköille että tarjoajille, jotka joutuvat osallistumaan kilpailutuksiin uudelleen. Tämä voi vähentää pienten yritysten halukkuutta osallistua kilpailutuksiin.

Markkinoiden häiriintyminen – Jos kilpailutus uusitaan jatkuvasti, se voi luoda epävarmuutta markkinoille. Potentiaaliset tarjoajat saattavat jättää osallistumatta, jos he kokevat, että kilpailutusprosessi on epävakaata ja epävarmaa.

Julkisen sektorin autonomian rajoittaminen – Hankintayksiköt menettävät mahdollisuuden päättää tapauskohtaisesti, onko yksittäinen tarjous riittävä ja järkevä hyväksyttäväksi. Joustavampi linja mahdollistaisi paremman reagoinnin todellisiin markkinatilanteisiin.

Poikkeusten määrittelyn vaikeus – Jos poikkeuksia voidaan tehdä vain "erityisen painavista syistä", herää kysymys, kuka määrittelee nämä syyt ja miten tulkinnot yhtenäistetään, jotta ne eivät johda hallinnolliseen byrokraatiaan ja valituskierteisiin.

Sidosyksiköiden käytön rajoittaminen

Mitä mieltä olette esityksessä ehdotetusta sidosyksiköiden vähimmäisomistusta koskevasta vaatimuksesta? Onko se mielestänne tarkoituksenmukainen ja toteuttamiskelpoinen?

Yhteenvetona voidaan todeta, että sidosyksiköiden 10 prosentin vähimmäisomistusvaatimus olisi kohtuuton Kankaanpään kaupungille ja muille kunnille, erityisesti talouden, palvelujen järjestämisen, riskienhallinnan ja yhteistyön näkökulmasta. On tärkeää harkita uudelleen esityksen tarkoituksenmukaisuutta, suhteessa sen aiheuttamiin merkittäviin negatiivisiin vaikutuksiin.

Minkälaisia vaikutuksia esitetyllä sidosyksiköiden omistusosuuden vähimmäisvaatimuksella mielestänne on?

Yhteistyö- ja palvelurakenteiden uudelleenjärjestely: Vähimmäisomistusvaatimus pakottaisi Kankaanpään kaupungin järjestämään uudelleen toimivat yhteistyö- ja palvelurakenteet talous- ja palkanlaskennan osalta. Tämä aiheuttaisi sekä suoria että välillisiä vaikutuksia kuntalaisiin sekä kustannuksiin.

- **Jos sidosyksiköitä koskeva muutos toteutetaan esitetyllä tavalla, mitä toimenpiteitä ja niistä aiheutuvia kustannuksia muutos todennäköisesti aiheuttaisi edustamanne organisaation eri toimialojen kannalta ja yleisesti?**

Muutuskustannukset ja säästötavoitteiden vaarantuminen: Hallitusohjelman tavoittelemiin säästöihin ei päästäisi, vaan toimivien sidosyksikkörakenteiden purkaminen ja toimintojen uudelleenjärjestely aiheuttaisivat merkittäviä muutuskustannuksia kunnille. Pienissä kunnissa yhteistyöllä on pyritty kustannussäästöihin ja palvelujen toimintavarmuuteen, ja muutoksen seurauksena nämä edut menetettäisiin.

- **Mitä toimenpiteitä organisaationne aikoo sidosyksikön omistajana tehdä vähimmäisomistusrajaa koskevan sääntelyn seurauksena (esimerkiksi jatkuuko toiminta markkinaehtoisena, puretaanko yhtiö, pilkotaanko yhtiö, ryhdytäänkö muihin toimenpiteisiin?)**

Paluu omaan toimintaan on paljon kilpailutusta todennäköisempää.

- **Minkälaisia taloudellisia tai muita hyötyjä muutoksesta todennäköisesti seuraisi?**

Sidosyksiköiden toiminnan tehokkuus: Kunnat seuraavat sidosyksiköidensä toiminnan tehokkuutta ja vertaavat niiden hintatasoa markkinahintoihin ja oman toiminnan kustannuksiin. Sidosyksiköt myös kilpailuttavat hankintansa hankintalain mukaisesti, joten niiden rajoittaminen lisäisi kilpailutettaviin palveluihin vain sidosyksiköiden omana toimintanaan tuottaman osan. Tämä osa siirtyisi mahdollisesti takaisin omaksi toiminnaksi.

Talousvaikutukset ja ajankohta: Vähimmäisomistusvaatimus aiheuttaisi kaupungille merkittäviä kustannuksia, mikä on haastavaa talouden sopeuttamistoimien keskellä. Lisäksi kaupungilla on meneillään sidosyksikön kilpailuttaman järjestelmähankinnan toteutus, ja järjestelmän mahdollinen vaihtaminen aiheuttaisi erittäin merkittäviä päällekkäisiä kustannuksia.

Ovatko esitetyt sidosyksiköitä koskevat siirtymäajat mielestänne riittävät? Kuinka paljon aikaa muutoksiin tarvitaan?

Siirtymäajan riittämättömyys: Ehdotettu siirtymäaika on riittämätön muutoksen valmisteluun, analysointiin, käytännön toteutukseen ja taloudellisiin kustannuksiin varautumiseen. Myös kunnallinen päätöksenteko, mukaan lukien mahdolliset valitukset, vievät aikaa.

- **Mitä siirtymäaikaa vaativia toimenpiteitä sidosyksiköitä koskeva kirjaus aiheuttaisi?**

Talousvaikutukset ja ajankohta: Vähimmäisomistusvaatimus aiheuttaisi kaupungille merkittäviä kustannuksia, mikä on haastavaa talouden sopeuttamistoimien keskellä. Lisäksi kaupungilla on meneillään sidosyksikön kilpailuttaman järjestelmähankinnan toteutus, ja järjestelmän mahdollinen vaihtaminen aiheuttaisi erittäin merkittäviä päällekkäisiä kustannuksia.

Palvelujen järjestämisen haasteet: Vähimmäisomistusosuusvaatimus ei välttämättä johtaisi siihen, että kunnat siirtyisivät ostamaan palveluita markkinoilta. Lyhyellä aikavälillä pakon edessä tehtävät yritysjärjestelyt ja nopealla aikataululla tehtävät kilpailutukset aiheuttaisivat merkittäviä kustannuksia ja aiheuttaisivat merkittäviä toiminnallisia riskejä. Lisäksi samanaikaiset kilpailutukset voisivat johtaa siihen, ettei kaikille hankintayksiköille saataisi tarjouksia, ainakaan luotettavilta palveluntuottajilta. Näiden riskien välttämiseksi paluu omaan toimintaan on paljon kilpailutusta todennäköisempää.

Mietinnön liitteinä olevissa eriävissä mielipiteissä on esitetty poikkeuksia sidosyksiköiden omistusosuusvaatimukseen. Tulisiko vaatimukseen säätää poikkeuksia? Minkälaiset poikkeukset olisivat tarkoituksenmukaisia?

Pienissä kunnissa yhteistyöllä on pyritty kustannussäästöihin ja palvelujen toimintavarmuuteen, ja muutoksen seurauksena nämä edut menetettäisiin. Kuntien koko ja maantieteellinen asema tulee huomioida.

Turvallisuus ja huoltovarmuus

Vastaako esitys turvallisuutta ja huoltovarmuutta koskeviin tarpeisiin? Onko esitetty muutos riittävä keino varmistaa turvallisuuden toteutuminen hankinnan elinkaaren aikana ottaen huomioon EU-hankintadirektiivien reunaehdot, sekä muu turvallisuutta ja huoltovarmuutta koskeva sääntely?

Sidosyksikköhankintojen korvaaminen kilpailutuksilla voi aiheuttaa haasteita palveluiden jatkuvuuden turvaamisessa, erityisesti järjestelmien vaihdon tai laadultaan riittämättömien palvelujen riskin vuoksi. Talous- ja palkkahallinto on kunnan kannalta kriittistä sekä toiminnan että tietoturvan näkökulmasta, ja siirtyminen pois toimivasta kuntayhteistyöstä lisäisi merkittävästi toiminnallisia riskejä. Turvallisuuden ja huoltovarmuuden huomioiminen hankinnoissa on kannatettavaa.

Rikosrekisteriotteen pakollisuudesta luopuminen

Rikosrekisteriotteiden pakollisesta käytöstä luopumista koskevan ehdotuksen tavoitteena on sujuvoittaa hankintamenettelyjä ja vähentää hallinnollista taakkaa.

-

- **Missä määrin muutos vaikuttaa hallinnolliseen taakkaan yhtäältä hankintayksiköiden ja toisaalta tarjoajien kannalta ja edistää näitä tavoitteita?**

-

Hankintojen ilmoittaminen

Mitkä ovat näkemyksenne hankintojen ilmoittamista koskeviin muutoksiin? Lisäävätkö ehdotetut muutokset hankintojen avoimuutta tarkoituksenmukaisella tavalla?

-

Muut huomiot

-

Välimäki Jarmo
Kankaanpään kaupunki